

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala
Nuorten palvelut ja aikuissosiaalityö
Etsivä lähityö

1.4.2020

ETSIVÄN LÄHITYÖN KATUHAVAINTOJA MAALISKUU 2020

Etsivä lähityö tekee etsivää työtä Helsingin alueella ulkona asuvien ja palveluiden ulkopuolella olevien sekä heikosti palveluihin kiinnittyneiden parissa. Työnkuvaan kuuluu mm. neuvonta, psykososiaalinen tuki ja tarvittaessa palveluihin saattaminen. Työntekijältä voi pyytää apua kohdattaessa ilman ajanvarausta. Etsivä lähityö ottaa vastaan huoli-ilmoituksia sekä yksittäisiin ihmisiin että alueellisiin ilmiöihin liittyen.

Tämä raportti pohjautuu tehtyihin katuhavaintoihin Covid19 (jatkossa Korona) torjunnan aiheuttamien rajoitusten ajanjaksossa aikavälillä 16-31.3.2020. Työparit ovat jalkautuneet arkisin klo 4.00 ja 19.00 välillä 1-3 työparin voimin. Raportti pohjautuu erityisesti Helsingin keskustan asemansuodun, Kontulan, Itäkeskuksen, Malmin ja Kannelmäen alueisiin. Kaduilla on kohdattu erityisesti ulkona asuvia, päihderiippuvuudesta tai mielenterveyshäiriöistä kärsiviä ihmisiä. Useimmilla on useita samanaikaisia terveysongelmia ja kroonisia sairauksia ja he kuuluvat riskiryhmään. Kohdatut ovat olleet helsinkiläisiä, Helsinkiin jääneitä ulkopaikkakuntalaisia sekä työttömäksi tai asunnottomiksi jääneitä paperittomia ja EU-kansalaisia.

Tiedonvaihto muiden kaduille jalkautuvaa työtä tekevien kanssa on lisätty ja raportissa esitetyt havainnot ovat valtaosin yhdenmukaisia muiden toimijoiden havaintojen kanssa. Viimeiselle sivulle on koottu Etsivän lähityön havaintoihin perustuvia toimenpide-ehdotuksia.

HAVAINNOT HELSINGIN KADUILTA

Kohdattaessa ihmisiä kaduilla, on meiltä kysytty ruokajakelupaikoista, hengityssuojaimista, päihdepalveluista, tukea katkaisuhoitoon pääsyyn, majoitusvaihtoehdoista koronan aikaan sekä terveysneuvontapisteistä ja puhtaista pistosvälineistä. Osalla on huolta aineiden saatavuudesta. Poikkeustilanne ja koronavirus puhuttavat. Ihmisistä ja tilanteesta ollaan huolissaan. Osa kohdatuista on huolissaan palveluiden sulkeutumisesta, ja lisäksi palveluiden saatavuudesta kiertää väärää tietoa.

Poikkeustilan myötä kadut hiljentyivät ja kaduilla aikaansa viettävät ihmiset, kuten kodittomat, palveluiden ulkopuolella olevat sekä yksinäiset ihmiset, erottuvat tyhjentyneillä kaduilla selkeämmin. Matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen, kirjastojen ja muiden lämpimien oleskelupaikkojen sulkeutuminen on vaikeuttanut kaduilla kohdattujen ihmisten tilannetta entisestään. Asunnottomien nuorten kohtaamis- ja tukipiste Nuoli sekä päiväkeskukset ovat supistaneet merkittävästi aukioloaikaansa tai sisään otettavien asiakkaiden määrää Koronan takia.

Hietaniemenkadun asumispäivystys ja Vva:n yökahvila Kalkkers ovat olleet täynnä. Jakson alussa asumispäivystykseen ei mahtunut kaikki jonottajat, mutta seuraavalla viikolla otettiin käyttöön lisäpaikkoja HDL:n liikkuvan väestön hätämajoituksesta. Myös paperittomien hätämajoitus on ollut täynnä. Nuolen ympärivuoro-

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala
Nuorten palvelut ja aikuissosiaalityö
Etsivä lähityö

1.4.2020

kautisen päivystyksen mentyä kiinni, osa kävijöistä on siirtynyt Hietaniemenkadun asumispäivystykseen yöpymään, mutta osa on havaintojemme mukaan siirtynyt yöpymään ulos. Ulkona nukkuvat ihmiset yrittävät nukkua esim. kadulla, puistoissa, rapuissa, asemilla, autossa tai vessoissa. Ulkona asuvilla on nyt aiempaa suurempia haasteita suojata ja huoltaa itseään. Asumispäivystykseen haluavat ihmiset ilmoittautuvat sinne erikseen joka ilta yöpyjiksi, mutta päivät he joutuvat viettämään kaduilla.

Kaduilla on kohdattu myös asumisyksiköissä asuvia. Pieni osa heistä viettää aikaansa edelleen kadulla, koska yksiossa paikallaan oleminen ja yksinäisyys tuntuvat haastavalta. Asumisyksikön asukkaat ovat kertoneet, että aamupalaa ei ole enää tarjolla. Monet kohdatuista ihmisistä ovat nälkäisiä. Isot ruokajakopaikat ovat sulkeneet jakonsa ja ruokajako on siirretty useammalle alueelle jonojen lyhentämiseksi. Osa uusista ruokajakopaikoista on kuitenkin ruuhkautunut, jonka seurauksena ihmiset ovat matkustaneet julkisilla liikennevälineillä kaupungin halki toisiin ruokajakopaikkoihin.

Ihmiset ovat huolissaan Koronasta, mutta samanaikaisesti osalla ihmisistä on vaikeuksia noudattaa uusia hygieniata tai etäisyyden pitämiseen liittyviä ohjeistuksia. Asunnottomien on mahdotonta huolehtia riittävästä hygieniasta tai sosiaalisesta etäisyydestä. Esimerkiksi päärautatien asemalla, johon useat asunnottomat ovat siirtyneet, on vain maksullisia vessoja, joten käsien säännöllinen pesu ei onnistu. Katukuvassa havaitsemme edelleen roskaisia läpikäyviä tai tupakan tumppeja kerääviä ihmisiä. Osa päihderiippuvuudesta kärsivistä ihmisistä oleskelee edelleen ryhmissä. Kaikilla ei ole tietoa, miten tulee toimia, mikäli epäilee itsellä Koronaa. Kynnys hakeutua terveyspalveluihin on havaittu olevan osalla korkea myös tavanomaiseen aikaan. Osalla kohdatuista on selvät flunssan oireet, mutta he eivät halua hoitoon tai heillä ei ole kykyä tai mahdollisuutta asettaa itseään karanteeniin.

Iltaisin katukuvaan ilmestyy aikuisväestön lisäksi jonkin verran alaikäisiä ja nuorten pariin jalkautuvat toimijat ovat tuoneet huolta kaduilla aikaansa viettävistä nuorista ja erityisnuorisotyön sekä moniammatillisen avun tarpeesta. Kaduille jalkautuvat perusnuorisotyöntekijät kertovat, että heidän keinonsa eivät riitä enää. Lisäksi seuraamme, lisääntykö mahdollisesti paperittomien ulkona nukkuminen.

MITEN PALVELUT PYRKIVÄT VASTAAMAAN ASIAKASRYHMÄN TARPEISIIN

Palvelut etsivät uusia tapoja verkostoitua ja kohdata hädänalaisia ihmisiä. Monien palveluiden toiminta hakee uutta muotoa: osa palveluista on pyrkinyt jalkauttamaan toimintaansa, ja osan toiminta on siirtynyt digitaaliseen ympäristöön. Etsivän lähityön kohtaamalla ihmisillä usein rajallinen mahdollisuus sähköisten palveluiden käyttöön, mikä on entisestään kaventunut kirjastojen, asukastalojen, matalan kynnyksen toimipisteiden ja muiden tietokoneen käyttömahdollisuutta tarjoavien palveluiden supistettua toimintaansa. Erityisesti tämä näkyy matalan kynnyksen toimipisteiden asiakaskunnan osalta, jotka tietokoneenkäyttömahdollisuuden lisäksi tarvitsisivat tukea digitaaliseen asiointiin

Terveysneuvontapisteet ovat edelleen auki, vaikka niiden yhteydessä olevat päiväkeskukset ovat suurelta yleisöltä suljettu. Eräät päiväkeskukset mahdollistavat kuitenkin esim. suihkussa käynnin muutamalle asiakkaalle kerrallaan. Tieto näistä muuttuneista palveluista ei näytä tavoittavan kovin hyvin kaduilla aikaansa viettäviä ihmisiä. Kaupungin matalan kynnyksen päiväkeskukset ovat lisänneet jalkautuvaa työtä ja pyrkivät jatkamaan neuvontaa ja pistosvälineiden jakamista.

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala
Nuorten palvelut ja aikuissosiaalityö
Etsivä lähityö

1.4.2020

Moneen palveluun näyttää joutuvan odottamaan vuoroaan ulkona (Havaintojemme mukaan mm. Laakson päihdepoliklinikan vastaanotot ilman ajanvarausta, opioidikorvaushoitoklinikat, Kela) Flunssaisen potilaan vastaanottaminen palveluun näytti tuottavan ensimmäisellä viikolla paljon uudelleen järjestelyjä.

Kela näytti sulkeneen kaikki toimipisteensä asiakaskäynneiltä 30.3 lähtien, mikä heikentää merkittävästi asiakasryhmämme mahdollisuuksia hakea viimesijaisia etuuksiaan. Kun asukastalot, kirjastot ja päiväkeskukset ovat sulkeneet ovensa, on asiointituen ja Kelan vaatimien liitteiden hankkiminen haastavaa. Asiointia ja palveluihin hakeutumista vaikeuttavat fyysiseltä asiointilta suljettujen palvelujen lisäksi henkilöpapereiden, verkkopankkitunnusten ja puhelimen puute. Digitaalinen viestintä ja puhelimen välttämättömyys palveluissa rajaa osaa asiakaskunnasta entisestään ja syventää kuilua palveluiden ja asiakkaiden välillä.

Jakson alussa päihdehuollon jatkokuntoutuksen paikat ovat olleet täynnä ja osaan niistä on ollut vaikeuksia saada uusia kuntoutujia. Etsivän lähityön kokemuksen mukaan esimerkiksi ulkona asuvat tai asumispäivystyksessä yöpyvät päihteidenkäyttäjät eivät saaneet laitostarkkaisuhoitoon päätteeksi tarvitsemaansa jatkokuntoutusta.

Joidenkin korvaushoidossa ja etenkin haittoja vähentävässä hoidossa olevien vointi on heikentynyt ja oheiskäytön lieveilmiöt ovat lisääntyneiden kotiannosten nousun myötä. Tästä huolimatta kotiannosten lisääminen näyttäytyy järkevänä toimintana vallitsevassa tilanteessa.

Sairastunut asunnoton saa asumispäivystyksessä lääkärin kanssa tehtyjen arvioiden pohjalta tilapäismajoituksen, mutta muutoin yöpyminen tapahtuu edelleen useamman ihmisen yhteishuoneissa, mikä ei ole nykytilanteessa ihanteellinen ratkaisu. Asumispäivystyksessä on arkisin paikalla terveydenhoitohenkilökuntaa sekä joka päivä 3 kertaa päivässä tarjottava ruoka.

LISÄÄNTYNYT YHTEISTYÖ ERI TOIMIJOIDEN VÄLILLÄ

Ajanjakson aikana eri toimijat, sekä sosiaali- ja terveystoimessa että järjestökentällä ovat lisänneet merkittävästi tiedon vaihtoa asiakasryhmän tarpeiden ja tilanteen kartoittamiseksi uudessa tilanteessa. Jo aiemmin etsivää ja jalkautuvaa työtä tekevät toimijat ovat jatkaneet toimintaansa kadulla ja ovat lisänneet yhteistyötä ja yhteydenpitoa. Etsivä lähityö on tarjonnut kaduilla kohdatuille asiakkaille neuvontaa, psykososiaalista tukea, akuutissa tilanteessa pieniä kauppaostoksia toimintarahaa turvin, vettä ja eväspatukoita, apua asiointiin ja etenkin päihdepalveluihin saattamisia. Saattaminen päihdepalveluihin on toteutettu poikkeustilanteen aikana julkisilla kulkuvälineillä. Olemme pyrkineet tavoittamaan aiemmat tiedossamme olleet ulkona asuvat, jonka lisäksi olemme löytäneet useita uusia ulkona nukkuvia.

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala
Nuorten palvelut ja aikuissosiaalityö
Etsivä lähityö

1.4.2020

TOIMENPIDE-EHDOTUKSIA

Vailla vakinaista asuntoa ry on vedonnut päättäjiin ottamaan Eurooppalaisen asunnottomuustoimijoiden kattojärjestön [FEANTSA](#)n koronavirusaikaisten palveluiden suositukset käytäntöön mahdollisimman pian. Näistä haluamme nostaa esiin seuraavat:

Asunnottomien pääsy turvalliseen majoitukseen tulisi taata ja minimoida edestakainen kulkeminen (esim. 24/7 auki olevat hätämajoitukset)

- Mahdollisuus ilmoittautua pidemmäksi ajaksi kuin yhdeksi yöksi kerrallaan ja mahdollisuus nukkua mahdollisuuksien mukaan samassa huoneessa sekä samassa sängyssä
- Mahdollisuus viettää päiväaikaa muualla kuin kaduilla ja julkisissa tiloissa, mieluiten majoituspaikassaan
- Lisätä suoja tai muita toimenpiteitä, jotka mahdollistavat fyysisen etäisyyden ahtaissa majoitussissa.

-Lisäksi kaikille ulkona asuville tarjotaan tilapäinen asumisratkaisu.

-Ruokajakelua kehitetään edelleen esim. lisäten ruokajakelupaikkoja

-Asunnottomien pääsy päihdehoitoihin turvataan, etenkin pääsyä pitkäaikaiseen jatkokuntoutukseen.

-Huumevieroitus- ja jatkokuntoutuspaikkoja tarjotaan kaikille tarvitsijoille. Asunnottomat pääsevät halutessaan nopeasti hoitoon.

-Kaduille tehtävään työhön lisätään psykiatrasta osaamista

-Lisätään valmiutta tehdä erityisnuoriso- ja sosiaalityötä tarvittaessa myös kadulla

-Avataan rautatieasemien vessat maksuttomiksi mahdollistaen välttämättömän käsihygienian

-Kelan tulee osaltaan turvata asiakkaiden viimesijaisten etuuksien ja asioinnin mahdollisuus ja avata tarvittaessa tilanteeseen soveltuvat asiointipisteet heille, jotka eivät kykene asioimaan digitaalisesti. Ihmisille välttämättömien ja viimesijaisten palveluiden saatavuus ei saisi vaarantua poikkeustilanteessa.